

**ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE
ÎN ROMANUL *ACTORUL ANONIM* DE AURELIAN SILVESTRU**

**ELEMENTS OF INTERCULTURALITY
IN THE NOVEL *THE ANONYMOUS ACTOR* BY AURELIAN SILVESTRU**

Elena DANU-STRAISTARI, profesor,
LT „Academician C. Sibirschi”,
ORCID: 0000-0002-1957-0172
ellenadanu@gmail.com

Polina TABURCEANU, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0001-9475-3481
taburceanu.polina@upsc.md

Elena DANU-STRAISTARI, teacher,
Theoretical High School "Academician C. Sibirschi",
Polina TABURCEANU, PhD, Associate Professor,
UPS „Ion Creangă” from Chișinău

CZU: 81'37

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p128-134

Abstract. This article deals with the concept of interculturality within the contemporary Bessarabian novel, highlighting various elements of interculturality that are reflected through literary characters in actions from different historical periods. Aurelian Silvestru's work is interesting through the aspects addressed: diversity and the acceptance of diversity; habits and traditions; religions and behaviors; beliefs and prejudices; ideologies and lifestyles etc. Interculturality is what defines us the most, covering our entire course of permanent becoming. Many factors contribute to ensuring a dignified life for all, and one of them is knowing, understanding and accepting the diverse world we live in, accepting others with their attitude, thinking and actions. The novel *The Anonymous Actor*, by the Bessarabian writer Aurelian Silvestru, aims in an original way at the intercultural aspect. Through the characters of the novel, the author urges us to discuss the ability to recognize one's own values and to live alongside any type of person, to accept and respect them.

Keywords: interculturality, multiculturalism, culture, dialogue, communication, cultural group.

În secolul XXI se acordă o atenție deosebită sintagmelor *educație interculturală*, *diversitate* și *egalitate* în vederea construirii unei lumi create pentru „deschidere” și „empatie”. Bernard Lewis susținea că „interculturalitatea implică două aspecte aparent dihotomice: valorizarea propriei culturi și respectul și curiozitatea față de cultura celuilalt”. [9, p. 98] Vorbind de interculturalitate, reliefăm acea interacțiune urmată întotdeauna de un efect dorit benefic, de schimbare pozitivă a celor care sunt implicați, o necesitate de a ajunge la o armonie și o înțelegere a diferențelor, o dorință de îmbogățire culturală etc. Toate aceste relații prevăd schimbul cultural, încurajând atitudinea interculturală și deschiderea căii spre dialog. Adesea acest termen este identificat ca „dialog intercultural”. [2] În plus, în unele limbi europene, interculturalitatea și multiculturalitatea sunt considerate sinonime [11, p. 28]. Dificultățile în definirea limitelor și conținutului acestor termeni se datorează complexității situațiilor sociale în care sunt folosite.

Interculturalitatea s-a manifestat în decursul istoriei de fiecare dată când „expansiunea vreunui mare imperiu a adus la un loc mai multe popoare, mai multe mentalități și mai multe culturi” [7]. În aceste perioade istorice și s-a manifestat dialogul cultural.

Actualmente, conceptul dat apare mai degrabă ca o paradigmă a integrării sociale, și nu doar un alt „cuvânt la modă”. [3, p. 4] Spre deosebire de multiculturalitate, care anunța protejarea de discriminarea culturală și religioasă, precum și dreptul la conservarea și dezvoltarea culturii în cadrul unor grupuri etnoculturale izolate încapsulate în societatea națională, integrarea socială în contextul interculturalității este văzută ca un proces dinamic deschis de transformare a conturului societății și cultura acesteia prin dialog și interacțiune interculturală complementară.

Deși interculturalitatea nu are o definiție general acceptată, cele mai importante componente structurale ale sale, potențialul integrării sociale conținut în ea în general au fost deja definite. Interculturalitatea este prezentată ca „un ansamblu de abordări teoretice și manageriale bazate pe principiile deschiderii, dialog intercultural și „interacțiune pozitivă” [11, p. 252], una dintre cele mai importante sarcini fiind reconfigurarea modelelor de integrare și caracterul relațiilor sociale în grupurile sociale, implicate în contextele globalizării, migrația internațională, diversitatea socială și culturală.

Dialogul intercultural în diferite perioade istorice

Textul literar-artistic, tematica abordată pot oferi oportunitatea înțelegerii propriei culturi și a culturii celorlalți. Există texte în care autorii fac referire la diversitate, minorități, drepturile omului, tradiții, obiceiuri, discriminare, egalitate, înțelegerea persoanelor cu deficiențe etc. În creația scriitorului contemporan Aurelian Silvestru aspectele interculturale sunt identificate în dimensiunea intertextuală. Prezentând subiecte ce țin de istorie, religie, artă, filosofie etc., scriitorul poate fi numit unul dintre „deschizătorii de drumuri” în promovarea dialogului intercultural pe paginile romanului contemporan basarabean. Reușește să transmită cititorilor săi adevăruri privind realitatea socio-culturală din diferite perioade istorice, valorile și specificul relațiilor interumane în grupurile sociale. Aurelian Silvestru, după părerea publicistului și poetului Emilian Marcu, este „un doctor de suflet pentru liniștea cititorului”. [1]

Opera sa, scrisă de-a lungul a patru decenii, cuprinde romane, nuvele, parabole, eseuri, legende, versuri, articole, autorul aducând contribuții esențiale în fiecare din aceste domenii. Prin vastitatea preocupărilor și valoarea creației, Aurelian Silvestru amintește de marii clasici, fiind spiritul românesc care a pătruns în cultura poporului nostru, dar și în cultura universală.

Un loc important în creația scriitorului basarabean îl ocupă romanul *Actorul anonim*. Acest roman prezintă elemente de interculturalitate reliefând un dialog dintre epoci, împletind evenimente din anii '90 din Republica Moldova, care au avut loc în capitala țării noastre, cu cele derulate în Franța și anume în capitala acesteia, Paris, în Rusia, la Moscova, precum și din perioada antică. Citind această operă literară, reflectăm împreună cu autorul despre romanul din roman, în centrul atenției fiind Omul.

Romanul este alcătuit din 34 de capitole cu titluri sugestive: *Talentul e o fiară*, *Nimic nu e veșnic*, *În căutarea sinelui*, *Leoaica*, *Imigranta* etc. Autorul reconstituie atmosfera societății din Republica Moldova la finele secolului XX, soarta emigranților în societatea franceză, dar paralel sunt reactualizate și momente din trecutul istoric al Imperiului Roman.

Aurelian Silvestru își începe romanul cu o descriere a comportamentului uman. Acțiunea se desfășoară într-un spațiu real, or. Chișinău, fapt indicat de autor mai jos de titlul capitolului. „Era o dimineață fără soare, când doi prieteni s-au întâlnit în parcul de lângă

Tribunal. Se vedeau din când în când – mai mult din întâmplare. Fuseseră colegi la școala de arte plastice, dar nici unul dintre ei nu ajunsese pictor. Talentul e o fiară egoistă. [8, p. 7] Dialogul dintre Tudor Cerescu și Adi Corn este reprezentativ pentru ilustrarea unor trăsături de caracter ale personajelor, dar și a unor momente din viața lor: „În anii studenției, împreună cu un alt coleg, Florin Montana, au locuit într-o garsonieră de la Valea Morilor. Toți trei veniseră la „arte” din provincie. Erau modești, dar plini de energie și speranță”. [8, p. 9] Umezeala și răceala de la sfârșitul iernii, „văduvită de zăpadă”, îi determină pe cei doi foști colegi să intre într-o crâșmă veche „Vatra Satului”. Denumirea localului are o valoare simbolică ce ține de credința poporului nostru: „Vatra satului era considerată un loc sacru, un stâlp al cerului unde se cinsteau zeii, se aduceau jertfe, se desfășura viața religioasă, se aduna sfatul bătrânilor pentru primirea solilor, pentru judecări sau pentru discutarea treburilor obștii” [9], iar crâșma este ceva banal, obișnuit, cotidian, rațional. Este un spațiu desacralizat. Tânăra ce trebăluia lângă foc poartă costum național, bucate tradiționale, plăcințele, vin. Este perioada când spiritualitatea modernă devine obsedată de ceea ce a pierdut: sentimentul sacralului. Focul din vatră menține scânteia neamului, dar tot focul l-a luat pe cel mai talentat, născut pentru pictură, Florin Montana. Vatra, în mitologia românilor, este și zona de contact cu lumea cealaltă, cu lumea duhurilor. Gândul îl poartă pe Tudor Cerescu la cel care „avea talent cu carul”, „era o mașină de pictat”, omul „beat de culoare”. Florin Montana „putea să trăiască fără sănătate, dragoste sau bucurii, putea să se lipsească de siguranța zilei de mâine, nu însă și de ceea ce constituia esența vieții sale – creația” [8, p. 11], dar atelierul unde lucra a fost cuprins într-o zi de primăvară de flăcări. Florin moare, vrând să-și salveze opera. Se împlineau zece ani de când i-a părăsit...

Adi Corn și-a aranjat viața, a devenit un tip prosper. Tudor Cerescu la treizeci și doi de ani este decepționat de viață: a fost demis din postul de director al teatrului de tineret. O viață plină de eșecuri: nu avea talent pentru a se realiza în pictură, a încercat să scrie piese, dar erau naive și lipsite de valoare. Un regizor acceptă să monteze tragedia „*Secretul lui Nero*”, însă spectacolul așa și nu a fost montat. În calitate de director de teatru a reușit multe, dar este „alungat din teatru” pentru că trupa a devenit peste măsură de *occidentală*. Au trecut mai multe luni pline de singurătate. Eroul, *în căutarea sinelui*, evadează la vila lui Adi Corn din codrii de pe malul Nistrului. Tudor Cerescu a luat cu sine manuscrisul despre sângerorul Nero, monografii despre epoca respectivă, pentru a așterne pe hârtie subiectul unui roman.

Se conturează un model de cultură, care este promovat prin inserarea conținutului istoric, oglindind viața la curtea împăratului Nero, relațiile: filosof-discipol, împărat-robi, creștini-adepti ai idolilor în Roma Antică etc. Aspectele ce țin de conviețuirea culturilor și credințelor, adaptate cu trăirile personajului principal Tudor Cerescu și activitatea desfășurată de către acesta, alături de alte personaje, sunt mai ușor asimilate de către cititori, fiind expuse într-o manieră inedită.

Filă cu filă, comparând prezentul și trecutul omenirii, adunăm date interesante despre viața oamenilor, identificăm problemele cu care se confruntau aceștia, remarcăm tendințele, aflăm detalii ce denotă acele relații de interculturalitate, simbioza culturilor, credințelor poporului. Conștientizăm că „*istoria e făurită de popor, dar nu poporul decide cine să rămână în istorie. În paginile istoriei rămân doar numele dictate de către cei care dețin puterea*”. [8, p. 199] Prin intermediul împăratului Nero, al împărătesei Agrippina, filosofului Seneca, Apostolului Petru etc., aflăm cum era impusă cultura Imperiului Roman în teritoriile cucerite. „O cultură nu se rezumă numai la formele și manifestările ei exterioare, ci este o parte integrantă a spiritului uman, o valoare interiorizată și deseori particularizată până la comunități mai mici

sau chiar la individ, o valență intrinsecă greu de cuantificat din exterior” [7]. Astfel, inițial, trebuie să înțelegem cultura pentru ca ulterior să traducem în realitate o adevărată interculturalitate.

Despre credința în Dumnezeu, reliefând relația om-Creator și importanța religiei creștine pentru omenire, scriitorul Aurelian Silvestru s-a referit în mai multe lucrări, indicând că religia este o cale spre bine, o cale spre mântuire: „Religia a fost și va rămâne întotdeauna una din primele necesități ale omului. Fără credință nu există un om cu verticalitate. Credința nu poate fi impusă cu forța. Credința este o aspirație personală a fiecărei persoane” [12]. Credința îi face pe oameni mai buni, fapt observat *prin acțiunile și gândurile protagoniștilor din roman*.

Asistăm la dispute religioase în cazul dialogului dintre împăratul Nero și Apostolul Petru, unde sunt conturate ideile creștinismului, acțiunile creștinilor și reliefarea conducătorului Nero, care declară că adoră un singur zeu, care este el însuși. În clipa morții tot zeilor se adresa Nero: „*Zeilor! Nimeni nu știe ce mare artist pierde omenirea în acea clipă...*” [8, p. 206]. Plin de sine, împăratul este satisfăcut de faptul că lumea știe asta și îl divinizează. Vede drept obstacol acțiunile creștinilor ce i-ar demola statuile. Tiranul îl întreabă pe Apostolul Petru: „*Voi creștinii, disprețuiți tot ce înseamnă viață, interesându-vă doar de ceea ce urmează după ea. Care este crezul vostru? Pe cine venerați?*” [8, p.143]

„*Slăvim pe Dumnezeu, răspunde Apostolul Petru, pe Tatăl nostru din ceruri, cel care a plăsmuit întregul Univers. Nu ducem lipsă de susținători. Există și la Curtea Imperială creștini printre oșteni și cavaleri. Într-o bună zi, întreg Imperiul Roman va fi creștin*”. [8, p.143] Totodată, este accentuată o realitate și o necesitate de conviețuire a religiilor: „*Aveau și alții dreptul să creadă în ce vor*”. [8, p.143] Dificilă de realizat, astăzi tendința din antichitate își păstrează actualitatea.

Împăratul Nero a subliniat specificul cultural-istoric, prezentând Imperiul Roman având în stăpânire zeci de neamuri care credeau în zei și idoli: „*Interesul meu era ca aceste neamuri să trăiască în bună înțelegere. De la un timp, însă creștinii au prins a fi intoleranți față de alte secte. Asta a stârnit revolte. A fost dată vina pe creștini. Doar plebea cerea un țap ispășitor; incendiul din Roma fiind pretextul potrivit*”. [8, p.146] Tot aici, găsim un răspuns la întrebarea „*De ce s-a dat foc Romei?*”, adresată de Sfântul Petru. Egoistul și orgoliosul Nero îi răspunde că a distrus orașul, vrând să-l reconstruiască din temelie, iar generațiile ce vor veni să-l slăvească ca pe noul întemeietor al Romei.

Exaltarea religioasă este unul dintre motivele, care a dus la luptele dintre civilizații în istorie, generând războaie. Intoleranța față de credințele altor popoare este confirmată de autor: „*Voi, patricienii Romei, căutați triumful în războaie, provocând distrugeri și durere*” [8, p. 77]; „*Imperiul Roman avea în stăpânire zeci de neamuri care credeau în zei și idoli*”. [8, p. 144] Discuțiile despre creștinism în perioada înrădăcinării acestuia, în paralel fiind prezentată credința în Dumnezeu, fără de care nu ar fi înaintat în viață personajele Tudor Cerescu și Suzana, depășind greutățile, încercările vieții: trădare, dezamăgire, înșelăciune, singurătate, pierderea celor dragi.

Pornind de la teza *Egali în fața Creatorului*, este greu de acceptat ideea că *fiecare să-și iubească aproapele ca pe el însuși...* E un îndemn greu de realizat pentru un împărat. Dar rugăciunea îl apropie pe fiecare de Dumnezeu, fie el împărat sau cerșetor. „*Măreția unui împărat care se gândește la sine valorează mai puțin decât smerenia unui cerșetor, care se gândește la alții?*” [8, p.157], întreabă Nero. „*În calitatea ta de împărat, te uiți la noi nu ca om obișnuit, ci ca un leu*”, apare răspunsul ce manifestă neacceptarea unei astfel de atitudini față

de principiul *egalității între oameni*. Discuția reprezintă conflictul de idei dintre împărat și Sfântul Petru, denunțând abuzul celui puternic din epocă. Împăratul, comparat cu un leu, nu poate să-i considere egali lui pe cei care-l înconjoară.

„*În fața morții, stăpânii, ca și robii, sunt egali. Contează nu tronul pe care stai, ci binele pe care-l lași în urma ta*”. [8, p.146] Este un adevăr care nu necesită argumente suplimentare. „*Greșim toți, dar iertarea domnului nu are margini. Dumnezeu îi tratează cu aceeași îngăduință pe cei de sus și pe cei de jos*”. [8, p.148] E o altă concluzie, acceptată în cadrul unui dialog.

Un om, o floare, o lume – toate se dezvoltă fiind vegheați de Creator. Astfel, „*a minți un singur om, este la fel de grav cu a minți un Imperiu. Strivind o floare, strivești și ceva din sacralitatea întregii lumi. A da cu biciul într-un dobitoc nevinovat este la fel de condamnat cu a da piatra într-un frate. Să omori cu bună știință – iată păcatul suprem*”. [8, p.148] Ochiul divin ne urmărește pretutindeni... Poți să te ascunzi de oameni, nu însă și de Dumnezeu. Când faci rău, cobori spre întuneric. Când faci bine, te înalți spre Dumnezeu. „*Puțini își dau seama că adevăratul destin al omului înseamnă urcuș*” [8, p.163], înțelegea Tudor Cerescu în preajma lui Florin Montana. Sunt realități, care dictează viața și relațiile interumane pe parcursul istoriei, indiferent că ești actor sau împărat.

Aurelian Silvestru, abordând subiecte ce țin de religie, precum și de trecutul istoric, lansează, prin descrierea romanilor antici, concepte interculturale. În roman sunt prezente mai multe universuri culturale: universul românesc al scriitorului, cel al împăraților romani, universul romantismului occidental, Parisul.

Provocare interculturală: străinii și mediul cultural nou

Aurelian Silvestru ne amintește, pe paginile romanului *Actorul Anonim*, despre o problemă interculturală. E vorba de provocările care apar între un străin și mediul cultural local, nou. „Diferențele dintre oameni sunt mari, iar între culturi și mai mari. Numai prin dorința personală se poate ajunge la o deschidere către celălalt. Uneori este dificilă și acceptarea propriei persoane. Astfel, într-un mediu intercultural conviețuirea este esențială. A ajunge la conviețuire înseamnă a înțelege, a studia comportamente, fapte, înseamnă a crea împreună, înseamnă *a deveni împreună cu*”. [9, p. 32] Termenul *străin* simbolizează condiția omului care și-a părăsit patria. Într-o lume nouă el face cunoștință cu obiceiuri, tradiții specifice, existența cotidiană, diferențe culturale, drepturi umane, cetățenești etc. Străinul, intrând în contact cu diferite culturi, observă diferențele și încearcă să le înțeleagă, să empatizeze. Important este, de exemplu, nu numai faptul că în această zonă, țară se gătesc bucate specifice, dar și modul de așezare la masă, obiceiurile de a servi, gesturile specifice, modalitățile de interpretare a comunicării nonverbale în acest context etc. Diferențele dintre societățile umane, culturi sunt mari, dar numai prin dorința personală se poate ajunge la o deschidere către celălalt.

În căutarea sensului vieții și a unui loc mai plătit de muncă, mulți iau drumul pribegiei. Prin intermediul eroinei Suzana, prozatorul Aurelian Silvestru a descris parcursul drumului a acelor tineri, care părăsesc țara pentru o viață mai bună, plecând în Franța, în orașul îndrăgostiților, Paris, dar și acele bariere care apar în cadrul dialogului intercultural într-o țară străină. Suzana încearcă să-și demonstreze abilitățile teatrale peste hotare, munca de actor reprezentându-i rostul vieții etc. Eroina decide să rămână la Paris, „*centrul romantismului occidental*”. „*Ca să rezist, făceam economii la haine, la mâncare, nu însă și la evenimente culturale* [8, p. 45], povestea eroina despre viața sa plină de lipsuri. Cu alți tineri actori improvizează un atelier de creație, participă la repetiții, interpretau scene din diferite spectacole, improvizau și sperau că într-o bună zi să fie chemați la probe. Suzana devine nesigură, mai multe

întrebări o frământă: „*Poate destinul meu nu are nimic cu actoria? Poate viața mea are alt sens?*” [8, p. 176] Eroina îi mărturisește lui Tudor: „*Aș vrea să fiu fericită. Asta aștept eu de la viață. Și nu oricând, ci azi, acum. Adevărata fericire nu suportă să fie amânată pentru mai târziu*”. [8, p. 176] Tânăra aspiră spre fericire, fiind atrasă de „himera” artei.

Străinătatea este necruțătoare. „*Peste tot unde apare o coajă de pâine, zeci de mâini se întind spre ea cu lăcomia egoistă și doar cea mai abilă dintre ele reușește să o înșface*” [8, p. 45]. Străinul, potrivit unor tradiții, este perceput ca un posibil rival. Câștigător e localnicul, care deschide cu greu brațele pentru cooperare unei persoane tinere, venite dintr-o lume necunoscută. Deseori, Suzana rătăcea pe străzile Parisului, îi venea să urle de necaz. Orice trădare este dureroasă, iar fiind „*departe de casă, infidelitatea prietenilor te poate arunca într-o panică din care niciodată nu-ți revii pe de-a întregul. E o stare deprimantă*”. [8, p. 46] Locuia într-o mică mansardă, împreună cu Eva, o fată din Polonia, interesul comun fiind actoria. Străine erau, dar le-a unit și dorința de a rezista departe de casă.

Suzana și-a demonstrat rolul de luptătoare pentru a-și traduce în realitate cele scontate, spunând: „*Arta de a pierde nu era atu-ul meu..., regizoarea mi-a dat de înțeles că s-ar putea să am o șansă*”. [8, p. 62] Tânăra actriță consideră că are șansa să învingă pe oricine: „*Cunoșteam foarte bine acest rol, atât de important în cariera mea*”. [8, p. 79] Ratarea artistică este unul dintre motivele principale ale romanului. Eroina recunoaște că a ajuns să concureze pentru un rol nesemnificativ „*într-un teatru din Paris, care nu are nevoie de actrițele emigrante nici măcar pe post de figurante*”. [8, p. 114]

Parisul îi oferă Suzanei posibilitatea de a se întâlni cu sora vitregă, Margareta, care „*arăta și acum ca o copilă din provincie, subțirică și modestă, cum sunt majoritatea fetelor coborâte din trenul pentru emigranți*”. [8, p. 117] Timp de doisprezece ani, după sfârșitul tragic al tatălui, cele două surori nu au știut nimic una de alta. Margareta a fost înfiată de niște rude, iar Suzana împreună cu mama ei au fost nevoite din cauza datoriilor mari să elibereze apartamentul. Mult timp nu au avut un loc stabil de trai, schimbând un oraș pe altul. Soarta Margaretei a fost și mai vitregă: servitoare în casă, dădacă a unui grav bolnav, desfrâul tutorelui, droguri, boala incurabilă, spitalul cu experimente neautorizate, părăsirea pe ascuns a țării, omorul iubitului în capitala Rusiei, singurătatea și nesiguranța în Paris, necesitatea de a se ascunde, fiindcă este căutată de niște persoane groaznice. Suzana și Margareta sunt fericite că s-au regăsit, speră ca împreună să înfrunte mai ușor vitregiile vieții, însă trecutul dureros al Margaretei le desparte din nou. Gândurile o poartă pe Suzana spre baștină, persoanele apropiate, Tudor Cerescu. Plecând la Paris în căutarea sensului vieții, dorul de casă a fost cel care i-a dictat eroinei revenirea pe pământul natal: „*Mi-e dor de casă, de teatru, de liniștea pe care mi-o inspira Tudor*”. [8, p. 121] Dorul de casă răvășește sufletul celui înstrăinat. La întrebarea colegilor, de ce vrea să se întoarcă acasă, Suzana a mai spus că vrea să se caute pe sine însăși. Parisul devenise capătul lumii, dar „*capătul lumii începe acolo, unde simt acut dorul de casă*” [8, p. 80], susține tânăra actriță.

În orice societate sentimentul de ostilitate față de noul mediu poate să dispară doar prin interacțiune și dialog intercultural, iar pentru descoperirea valorilor noii culturi este necesară o anumită perioadă de timp. Dificultatea integrării în spațiul nou cultural determină eroina să urmeze chemarea inimii. Ea revine în țară pentru a-și făuri un nou destin.

Concluzii

Interculturalitatea acționează ca un set de modele de integrare, gestionare a diversității culturale și sociale apărute nu doar în contexte de imigrare, ci și în contexte ale inegalității

sociale, a diferențelor profesionale, de gen, etnice, inclusiv în interiorul granițelor statului național. În romanul *Actorul anonim* ca elemente de interculturalitate sunt prezentate stilul de viață, concepțiile și credințele poporului nostru. Interculturalul oferă nu doar un mod de înțelegere a realității, dar și un instrument de promovare a culturii, cultivând valorile general-umane. Astfel, toți sunt egali în fața Creatorului: indiferent de funcția deținută sau în lipsa acesteia. Doar toate gândurile duc, în final, la Dumnezeu. E cert că într-o țară străină, pentru adaptarea la un mediu cultural nou e necesar efort asiduu. Dar relațiile dintre diverse grupuri culturale sunt posibile când se acceptă schimbul cultural și promovarea specificului de grup.

BIBLIOGRAFIE

1. Aurelian Silvestru ne învață „Mersul pe apă” [online]. Ziarul de gardă [citat 02.03.2024]. Disponibil: <https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/aurelian-silvestru-ne-invata-mersul-pe-apa/>
2. BRADLEY, W. *Is there a post-multiculturalism? Studies on Multicultural Societies*. No. 19. Shiga: Ryukoku University, 2013, 32 p. ISBN 978-4-904945-22-3.
3. CAPONIO, T., DONATIELLO, D. *Intercultural policy in times of crisis: Theory and practice in the case of Turin, Italy* [online]. *Comparative Migration Studies*, 2017 [citat 15.02.2024]. Disponibil: <https://comparativemigrationstudies.springeropen.com/articles/10.1186/s40878-017-0055-1>.
4. Codreanu, Lina. *Vatra – semn și simbol* [online]. Revista Lima Română, Nr. 7-9, anul XII, 2002 [citat 02.03.2024]. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2812>
5. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. București: Univers Enciclopedic, 1998
6. POPA, A. *Educația interculturală*. În: Revista cadrelor didactice nr. 75/2021, pp. 3-7. ISSN: 2393-0810.
7. ROȘCA, S. *Interculturalitatea – element important al educației*. În: *Cunoașterea - suport al integrării sociale*. Chișinău: "Print-Caro" SRL, 2020, pp. 47-59. ISBN 978-9975-3492-1-5.
8. SILVESTRU, A. *Actorul anonim*. Chișinău: Tocono, 2021, 260 p. ISBN 978-9975-3207-5-7.
9. Suci, Raluca-Ștefania. *Dimensiunea interculturală a predării limbii și literaturii române în liceu*. București: Pro Universitaria, 2017. ISBN 978-606-26-0835-4
10. TRIANDAFYLIDOU, A. *Addressing Cultural, Ethnic and Religious Diversity in Europe: A Comparative Overview of 15 European Countries*. Robert Schuman Centre for Advanced Studies Policy Papers. European University Institute, 2012.
11. КУРОПЯТНИК, А. Интеркультурализм: Постмультикультуральный дискурс Социальной Интеграции. Вестник РУДН. Серия: Социология, 2018, vol. 18: No. 2, с. 250-261.
12. *Educație spirituală, îndoctrinare sau dihonie duhovnicească?* [online]. Radio Europa Liberă Moldova, 10 aprilie, 2010 [citat 15.02.2024].